

ناسيوناليسم دوشونجهسي اسلام باخيشيندان

هرمىللتين اوزل بيردوشونجه و بير عرفي يا توپلوما اويغون اينامي وار هر بير سياسي مكتب گركدير اوز بو ذهني و عملي ايشلرينده سياسي و اجتماعي معاديله لرينده اونو تانييب و تنش يارانمادان اوز ايستك لرينه بو اينام يا ميللت طرفيندن مشروعيت آلا، نيبه كي قدرت، نفوذ، و اقتدار يالنيز مشروع اولماقلا انتگي لي اولار اوزلليكله اورتا شرق خالق لاري ان اسكي چاغلاردان قدرت و حكومتي تانري و مافوق طبيعي قوه لره باغلاماق اوزره بورادا زامان بو يو، بير اوزل دوشونجه و اينام يارانيب دير بو اينام بوتون ساحه لرده ايز قوباراق بوگون باشقا بير فورمادا بيزيم اليميزه چاتيدير، آذربايجان ميللتي ان اسكي چاغلاردان تورلو مختلف ديني دوشونجه لر ياتاغي اولوب، بورادا شامانيزم بئجه ريليب زرتشتيزم دوغولوب، سونرالار يهود و مسيحي ديني ده مانور وئرهرهك اسلام ديني منيمسله نيپ بيزيم كئچميش دن قالان چوخلو مذهبي تفكر و دبلر يميز اسلام بو يو ايله بو يانيب لار اسلامين ان اؤنملي قولو اولان شيعه مذهبي بورادا دنمك اولار يئني دن دوغولار و همين بو دوشونجه يا شيعه چيلىق بوگونه قدر بيزيم ميللتيميزين ان اؤنملي عيني فاكت لاريندان اولوبدور بوگون آذربايجان ميللي حركتي يا اولسال ترپيني شي بو واقعي تي اينانيب اوز حركتينه گئرچكله دنمك عموم ميللي اينام اولان مذهب فاكت يندن مشروعيت آلماليدير، نيبه كي مذهب، سياسي ايدولوژي لرايله آيريلي اولاراق ميللت قوران عين فاكت لارين بيريسي دير فردريك مشروعيت قايناقلارين بئله بيلديرير ديني، فلسفي و حقوقي قايناقلار و دبلر ويئنه ده گريس جونز انگلستان سياسي نظامين مشروعيت قايناقلارين بئله دوشونور سياسي و اجتماعي نهادلارين آرديجي ليغي خوشونت سيزليق دبي، ديني اينام لار ده يرلر اينامي

بيزيم حركتيميز بوگونلر اوز وارليغين و ايستك لرين اوز ميللت ينه و آيري ميللت لره ثبوت ائتمه پروسه سين

كئچيردير و بو پروسه ده مشروعيت دن ده يرلي و گئچرلي نه اولار بيلر؟

میللت دوغال، تاریخسال، سیاسال بیرگنرچکدیر و اینسانلار توپلوموندان یارانیب و تاریخی بیر روفا مالیکدیر و هر روفا تاي بیر کلي کیملیگی وار مکانیکی باغلیلیق لار یاعینی فاکت لار او جمله دن، اورتاق مشترک یورد، تاریخی حافظه، کولتور کیملیگی، اورتاق دیل، اورتاق سوی نژاد ، اورتاق دین میللتین آیدین یا ظاهر ی کیملیگی و گیزلین باغلیلیق لار او جمله دن میلی غرور حیسی، میلی عصبیت، میلی شعور اونون باطینی کیملیگی دیر، و میللت حاکیمیت باخیمیندان اوچ یئر بولونور - دؤولتلی میللتلر - محکوم یا دؤولتسیز میللتلر - اورتاق دؤولت قوران مللیت لر

{ nation سۆزو nasci دوغولماق و notio دوغولماق و دوغاق سۆزوندن آلینیبدیر nata دوغاق و nature دوغال nation سۆزو ایله کۆک داشدیر } ناسیون و ناسیونالیسم اون سیگیز ینجی یوز ایلیک ین سونلاریندا سیاسی آنلام تاپیب و آوروپا سۆزلوکلرینه یول تاپیر و عالیملر طرفیندن اونا چوخلو تعریفلر یازیلیب، استرالیا ای اندرو وینسنت عالیم یازیر «بیربلی جغرافیایی محدوده یاشاییب اورتاق دیله دانشیب ادبیات لاریندا میلی دیلک و حرفلرین منعکس اندیب، اورتاق دبلره باغلی اولوب و اورتاق تاریخسال ارنلر و اۆزل اؤرنکلرده اورتاق مذهبه ابیه اولان بیرقروپون ذهنی و دوغوسال دوروملارینا ناسیونالیسم دئییرلر ناسیونالیسم اییرمی نچی عصیرین سیاسی بومبو آدلانیب و اون دوققوزنجو و اییرمی نچی عصیرده تقریباً دونیانین چوخلو یئرلرین بورویوب سلطه آلتیندا یاشییان مللیتلرین دکترینی، حکومتلری حاکمین چئویرن ازار و سون سونوجو اجتماعی عدالتی یئرینه یئترین مکتب آدلانیر، اما مکتبلرله ایکی چئشیدلی فرقی وار بوتون مکتبلر تئورسین اللر ایله دوغولوب توپلومدادا یاییلیب و اونا گؤره بیر چرچیوی یه مالیکدیر آما ناسیونالیسم توپلومدا دوغولوب و بیر دوغال پدیده اولاراق عالیملر اونو تعریفله ییبلر وینسنت یازیر بیر ناسیونالیستی مکتب یوخدور، بلکه ناسیونالیسم بوتون مکتبلرله اوز به اوز اولاراق آیدینجا چوخلو ایدولوژی سوفرملریندن تغذیه اندیب دیر

دکتر الطائی یازیر دین روحی اعتقادات، احکام، عبادت لر و اخلاقی دهیرلرین نظامی دیر، دین و ناسیونالیسمین بیر میللت محدوده سینده تضادی اولمادان ایکی حیات داش یا همزیست مکتب دیلر، نییه کی هر

ايکي سي ميللت اوزرينده و اونون سعادتيني سونوج بيلرلر، بيز بورادا دين لر ايجينده اسلام دين ين ناسيوناليسم تفکر لر ايله توتوشدور اجاقيق

نجهکي بيليريك آوروپاين اور تانجي عصيرلرينده كيليسانين آغير فشاري آلتيندا اينسانين بوتون فردي حق لر ي اينکار لاشيب حتي اينسانين عايله حريميندن توتدو ناموس حريم لري، دين چي وفنودال لار طرفيندن آرادان گندير و بو جوويدن يارانان اون آلتينجي عصيرين سونلاريندا دوغولان ناسيوناليسم يا فردگرايي مکتب بنده يئني فردي حقوق لار تعريف له نيپ اونون ايزي آلتيندا يارانان ناسيوناليسم دوشونجه سي اون سگيزينجي عصيردن بنله حکومت لري حاکيميته دؤندر مکله سايعي لانير قرآن بين الاسراء سوره سينين نجي و نور سوره سينين و نجي آيه لر بنده صريح حالدا اينسانلارين فردي حقلرين ساين لايير، قرآن بين بو آيه لري آيري طرفدن غالب ميللتلر و حکومتلرين آيري ميللتلرين اوزل ياشايش لاري و فردي حقوق لارين اينکار ائدن قوه لري محکوم ائدير چون تانري اينساني ذاتاً شرفلي يار اديب و اولارکي چاليشير لار اينسانين شرفين تورلو يول لار لا آرادان آپارالار، او جمله دن غالب ميللتلر بعضي آسيميلاسيون سياستلرين يئزيمک اوچون محکوم ميللتلري اقتصادي نظر دن دالي ساخاليب فقر ايله اونلارين جامعده شرفلرينه توخونور لار، بونلار حقيقتاً تانري نين ايستکينه قارشي چيخانلار ديلا، و مقابله ده او کس لري کي اينسان شرفينين يوکسلمه سينده چاليشير لار اونلار تانري ايستکينه باش اييب و اونون يولوندا چاليشير لار پس بو باخيشدا ناسيوناليسم تانري يولوندا مشروعيت آير

اون دوققوزونجو عصيرين سونوندا ايگير مينجي عصيرين ايلک يار سيندا ناسيوناليسمي حرکتلر بوتون ظلم و ستم آلتيندا ياشيان ميللتلري بورودو بير ميللت و بير دؤولت نظريه سي گننيس اوزده ياييلدي، بعضي نجه ميللتي لي قديم دؤولتلر و اولکلر، استعمار طرفيندن تايد اولماق لارينا گؤره بوتفکرله ياناشماق اوچون ميللت له شمه يا آسيميلاسيون سياستي ايله نجه ميللت توپلوموندا يئني بير ميللت ياراتماق فيکرينه دوشدولر، و بو يولدا هانسي جنايت لرکي انتمه ديلا؟ استعمار بعضي محکوم و حاکيم ميللت قاليبنده اداره اولوب و بو تنزايه يئني يارانما دؤولتلردن گلهجک گونلرينه لازم اولان تفرقه، خشونت توخومون اکدي، وسيز بوگون بوگؤريشي دونيانين ان اونملي يئرلرينده گورورسونوز بالکلاندا توتدو چينه قدر؟

مىللت سۆزۈن اۆيەرك تعريفلەيەرك دۇنيك بىردوغال پەيدە دىر نىجەكى بىلىرىك دوغال پەيدەلر ھامىسى تانرى ال ايله يارانىب دىر و اينسان بو يارادىجىلىق دان گوج سوز دور تانرى قدرتلرینه ادعا اندن قروپ يا شخص ھمانا تانرىيا شريك چىخانلار دىلار اولو تانرى، بقره سۆرەسىنن نجو آيە سىندە اونلار يارىشا چاغىرىر و نجي آيەدە اونلار ي فاسىق آدلاندىرىر و نجو آيەدە آيدىنجا كافرلر و آيەلرى اينكار اندن كىمسەلرین يۇرىن جەنم بىلىر قرآن چوخلو آيەلریندە اونا شريك چىخىپ و اونلارین دالىسىنجا دوشن شخص لرى كافر سانىر

اولو تانرى قرآن نىن حجات سورەسىنن نجو آيەسىندە مستقىم و صرىح حالدا اينسان لارى مساوي و مىللت و قبىلە شكىلدە يارانماسىندان خبر وئرىب و مىللت و قبىلە قالىبىندە ياراتما ايضاحىندا بوپورور تا كىمسەلر بىرىبىر ايله تانىش اولوب آتلاشالار، قرآن المائەدە سورەسى و فتح سورەسى نىن نجي آيەسىندە آشكارا اينسانى اجتماعى ياشايشىندا اوز ھەفلرینە يىتتىشمگە گۆرە مشاركت و تعاونا چاغىرىر توپلومسال علملرینن تاپىنتى لارىنا گۆرە تانىشلىق و آتلاشما، توپلومدا مشاركت و تعاون بىرىنچى شرطى دىر بو شرطىن اىمكانى مىللتىن دوغاللىغىندان تۆرەنىر و صراحتلە بىز بو آيەلرە داياناراق مىللتى دىن بىن و يا آيرى اينسانى مکتەبلرین ايدەل سونوج ھەف لارىنا يىتتىشمك اوچون لاپ اۇن شرط دئمك اولار بورادا قرآن مىللتلرین تانرى ال ايله يارانماسىندان خبر وئرىر و اونون دوغاللىغىنا سرت بىر دامغا مەر باسىر، آيا مىللت دوزتمە فىكرىندە اولان قروپ و تفكرلر نعوذ باللە تانرى ايله قارشىا چىخمىرلار؟ آيا بو دوشونجە ايىەلرى صاحىبلرى تانرى يارادان مىللتلرى آرادان آپارماقلا تانرىيا اعلان جنگ اندمىرلر؟ اولو تانرى بقره سورەسى نىن نجي آيەسىندە بوپورور «فاسىقلار او كىمسەلردىركى اللە لا ھەد پىمان باغلا دىقدان سونرا ايلقارلارنى پوزوب اللە نىن، بىرلشدىرىلمەسىنى امر اندىگى شنىلرى قىرىرلار و بىر اوزوندە فساد تۆرەدىرلر، اۇنلار حقىقتاً زىانكار دىرلار» مگر تانرى ايمان گتىرنلرى بوتىپ آدام و دوشونجەلرین قارشىسىندا عصيان و قىياما دعوت ائتمىر؟ ناسيونالىسم ائلە بو شووونىزم و آسىمىلاسیون تفكرى يايىب و داشىيان قوہلرین قارشىسىندا دوروب جىبەلریندە مبارزە اندىر بوپول مگر تانرى يۇلو دەبىرمى؟ تانرى يولوندا ساواشان ساواشچى نىن نە حكىمى وار؟ آيرى ايمان گتىرنلرین اۇنلارا گۆرە نە وظىفەسى وار؟

غالب ميللتلر اۆزلرين محكوم ميللتلره غالب گوروب و اۆزلرين اونلاردان اوستون بيليرلر، اونلاري مسخره قويوب و مختلف ابزارلارلا اونلاري آلچاق سايبيرلار، ماللارينا صاحيب چيخاراق اونلارا حكومت ائديرلر

قرآن حجرات سورھسي نين نجي آيه سينده و آل عمران سورھ سي نين نجي آيه سينده اينسانلارين مساوي و بير اولماقلارينا تاكيد ائدير، يئنه بير آيري نبوي حديثده اوخوريوروق كوتلر ائلر آدم ع چاغيندان اينديدهك داراغين ديشلري كيمي مساوي ديلر قرآن حجرات سورھ سي نين نجي آيه سينده بويورور آي ايمان گتيرنلر هنج بير قوم بير قومو مسخره قويماسين و يئنه اوردا بويورور بير بيرينيزه عيب توتماين بير بيرينيزي پيس لقبلرله چاغيرماين و آيه نين سونوندا بئله آدلارلي ظلمكار آدلانديرير اولو تانري قرآن نين نور سورھسي نين نجي و نجي و حديد سورھسي نين نجي آيه لرينده اينسانا شخسي حقوق تعريفلير، گؤيلرين و يئرین حوكمرانليغي تانري نين دير و يئر اوزونده اونون خليفه سي بقره سورھسي نين نجي آيه سي و حديد سورھسي نين نجي آيه سينه گوره، اينسان لار دير پس هنج بير قوم و ميللتين بير آيري ميللته حكومت حقي بوخدور بو آيلر مؤحكملر ديلر شوونيزمي حركتلر و دوشونجه لرین غير انساني و غير ديني اولمالارينا و اونونلا قارشي چيخاق تكليفينه، بيركلي تاييديه و مشروعيت دير ناسيوناليسم دوشونجه سي اوچون، نيبه كي تبعيضه قارشي آياغا دوروب و پايلاشماق ايستير و حكومتي حاكميت شكيلينه سالماق لا حاكميت و قدرتي تانري نين خليفه لرينه عاييد بيلير، كيمسه نين اجتماعي و فردي آزادليق لارينا احترام قويماق حاكميتين اون شرط لريندندير ناسيوناليسمين وئريلش لري، حديد سورھسي نين نجي آيه سينده، اينسانلارا تكليف ائتديكي و حضرت محمد ص ين ”وطن سئومك اينام دان دير“ بو يوروغو ايله اويغون اولدوغو يئنه بير آيري مشروعيت فاككتورودو بو يولدا چالیشانلار اوچون، باركرين دوشونجه سيله ميللت ايله ديلين ياخين ايلگي لري وار، ديل يالنينز سؤز دئييل، هر سؤز اوزل آنلامي ذهن لرده توره دير اورك دويغولار ايله باغلي اولاراق بئييني دوشنمگه مجبور لادير، دويغو و دوشونجه لر قيفلي يالنينز ديل آچار ايله آچيلار، پرفسور زهتابي دئميشكن وحدت سيز اجتماعي ايشلري يالنينز آرزولاماق اولار، وحدت اورتاق ليق دان يارانير و اورتاق ليق، اورتاق اينام دان توره نير، بيرخالقين هنري ثروت وارليغي هامان

اورتاق اينام لاردير كولتور اينجه صنعت، ادبيات، اوسطورلر، دب و عنعنلر، و توپلومسال داورانيشلاري بيزيم معنوي وارليق بىن جزئلري ساييلىركي دىل و يازي ال ايله اويرني لىب ساخلانىلار گنرچكله بونلار هر بىر مىللتىن كولتوركىملىگى يا فرهنگى هويتى دىر و اونلاري الدن وئربىب يا بورج الماق بۇيوك بىر فاجعه دىر كى بىر مىللتىن وارليغىن تهديد اندىر، بىز گركدىر بوگون بو معنوي وارليق لاريمىزى توپلايىب ساخلاماق اوچون، دىلمىزى قوروياق بويوك عاليم لرىمىزدن بىرىسى دئمىشكن دىل بىزىم اساس سنگرىمىزى اولو تانرى روم سورەسى نىن نجي آيه سىنده بويورور و اونون نشانەلرىندىن گۇيلرى و يئرى خلق انتمك، و دىللىرىنىزىن رنگلرىنىزىن فرقلى اولماسى دىر بوندا عاليملر اوچون بۇيوك عبرتلر واردىر و يئنه بقرە سورەسى نىن نجي آيه سىنده بويورور و الله آدمە بوتون ادلاري اؤرتدى، سونرا ملكلره، گۇستره رك دئدى اگر دوز دئبىر سىنيرسه بونلار بىن ادلار بىن دئبىن

تانرى گۇيلر، يئر و دىل ايله رنگى بىرلىكده گنيرىب و اونلاري اؤزونون قدرتلرىندىن سانىر، اينسانىن اوستون موجود اولماغىن ملكلره ثبوت انتمك اوچون اونون دىل بىن اؤرنك وورور، شووونىزم اؤزون اوستون گۇرمكله الى آلتىندا ياشىيان مىللتلرىن تانرى مىللت چرچيوه سىنده باغىشلان و حدته، باخماي اراق، يئنى بىر وحدت ياراتماق، بىر وحدت كى ژان ژاك روسو اونو بئله تعريفله يىر «سنىن له بىر پىمان باغلايىرام، پىمانىن مدتى من سئونه قدر و اونون بوتون خىرلرى منىم و بوتون ضررلرى سنىن دىر» اونا گۇره دىل متغىرىنىن وحدت و مىللت تابعىنده رولون دوشونركن، دىللىرىن ارادان اپارماق اىستەيىرلر ناسيونالىسم مىللتىن دىل بىنە دەير وئربىب زنگىن لشدىرىب و ساخلاماق لا تانرى قدرتىندىن اولان بو نشانەنى ساخلايىب و چىچك لندىرىر و اونو ارادان اپارانلارا قارشى چىخىر و بودا ناسيونالىسمه آيرى بىر مشروعيت و شووونىزم ايشلرىن محكوم انتمهيه آيرى بىر سند

قايناقلار

- قرآن رسول اسماعيل زاده نىن ترجمه سىله

- بنيادهاي علم سياست عبدالرحمان عالم

- بحران هویت قومی در ایران دکتر علی الطائی

- نقد و بررسی ناسیونالیسم دکتر عبدالله ابریشمی

- ایدئولوژی‌های مدرن سیاسی وینسنت

- مبانی علم سیاست عبدالحمید ابوالمحمد

- مقاله فرهنگ مرحوم استاد محمدتقی جعفری

- مبانی جامعه شناسی دکتر امان الله مقدم